

Najslabši pa je tisti, ki se hoče delati nevtralnega. Pri nasprotnikih nima nobene veljave, pri nas mu tudi ne moremo izkazovati nobene ljubezni, zakaj, kdor ni z nami, je proti nam. To velja povsodi, in tudi pri nas ni izjeme!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca svečna 1907 K 23.245-19.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Kongres v varstvo otrok.

Dne 18., 19. in 20. sušca t. l. se vrši na Dunaju prvi avstrijski kongres v varstvo otrok. Njegov smoter je, razširiti in uglobiti zanimanje za vprašanje o varstvu otrok, razmotrivati pogoje zdravemu razvoju duševnih in telesnih sil na npravnostni podlagi, ugotoviti dejanske razmere, dognati obstoječe napake, dogovoriti se, kaj je ukreniti, da se odstranijo, in postaviti primerne nasvete zakonodajstvu in upravi. Da se ti hvalevredni smotri kongresa čim najbolj pospešijo, se je na prošnjo dunajskega pripravljalnega komiteja osnoval tudi na Kranjskem deželni komite, ki so v njem zastopani: vlada, cerkev, pravosodstvo, deželna šolska oblast, deželni odbor, deželno stolno mesto Ljubljana, zveza kmetijskih županov, učiteljev in interesovana društva in zavodi. Deželni komite je trdno uverjen, da je varstvo otrok baš na Kranjskem povse nezadostno in da nujno potrebuje primerne ureditve; zato meni smotrom kongresa najboljše ustreči, ako se v prvi vrsti loti razmotrivanja, kaj je na Kranjskem pomanjkljivega na tem polju in kako mu priti v okom. Na drugi strani se pa čuti tudi zavezanega, opozarjati na važnost kongresa v varstvo otrok in vabiti k obilni udeležbi na njem.

Vprašanja zastran varstva otrok se dotikajo razuma in srca in so po njih prizadeti interesi najširših krogov. Nele da so ta vprašanja varstvenim sodiščem že odkazala nepričakovano širok nov delokrog, in da tudi kazenska so-

dišča in varnostna oblastva že čutijo vpliv bližajoče se reforme mladinskega kazenskega prava, nele da sta se po novem šolskem in učnem redu in z uvedbo sirotinskih svetov duhovščina in učiteljstvo še v izdatnejši meri pritegnila k delovanju v varstvo otrok nego je bilo to dosedaj, bo nameravana nova uredba skrbstva za mladino takisto državni upravi, deželi in občinam naklonila dober delež tega delovanja, namreč vso izvršitev skrbstvenih odredb, tičečih se mladine. Načrti novih zakonov zastran varstva otrok se utegnejo že v bližnji bodočnosti predložiti tako državnemu kakor deželnemu zboru; zato so tudi člani javnih zastopov in sploh političski krogi pozvani pečati se s temi vprašanji. Zdravniškemu stanu daje zlasti nameravana uvedba šolskih zdravnikov povod, da se zanimajo za vprašanja o varstvu otrok. Po sirotinskih svetih so se slednjič tudi iz vseh drugih stanov in iz vseh slojev prebivalstva pridobili vrli sotrudniki za skrbstvo mladine.

Vsa ta oblastva, vse te korporacije in osebe bodo prizadete po obravnavah kongresa v varstvo otrok, in v njih interesu je, da se ga udeleže. § 5. statuta za kongres pozivlja k udeležbi oficijelne odposlanke vlade, cerkvenih in drugih oblastev, samoupravnih zvez in korporacij, člane javnih zastopov, zastopnike in ude vseh društev in zavodov, ki se pečajo z vprašanji o varstvu otrok, o skrbi zanje in o njih vzgoji, opravitelje verskih društev, nadalje osebe, ki delujejo javno ali zasebno, kakor učitelji ali vzgojitelji, sodni, državnoopravdniški in upravni uradniki, odvetniki, notarji, zdravniki in druge še posebej k udeležbi povabljenе osebe. Za udeležbo pri razpravah je treba na ime se glaseče izkaznice, ki je zanjo plačati osem kron, in ki daje hkratu pravico do vseh kongresnih spisov brez nadaljnega plačila. Prvi močni zvezek kongresnih spisov je že izšel in obsega uvod dra. J. M. Baernreitherja s pregledom vse snovi, potem pa na 533 straneh poročila in članke o izprijenosti mladine, o njenih vzrokih, pojavih in njenem razširjenju v posameznih kronovinah. Drugi zvezek izide nekaj tednov pred kongresom in bodo v njem objavljena o razpravnih predmetih pripravljena mnenja. Tretji zvezek prinese poročilo o razpravah kongresa. Komur ni mogoče osebno prisostvovati kongresu, naj si s plačilom članarine pridobi vsaj zanimive kongresne spise. Mnogo izpodbude in poduka bo našel v njih. Udeleženci

Moji napori, uspehi in neuspehi.

Spisal Ivan Lapajne.

Pod naslovom „Iz polpreteklega časa!“ sem priobčil v svojem listu „Slovenska zadruga“ svoje „spomine“, kako sem se trudil na šolskem, narodnem in gospodarskem polju, ko sem deloval v letih 1869, 1870, 1871 kot učitelj v Idriji in v letih 1872—1878 kot nadučitelj v Ljutomeru. V „Učiteljskem Tovarišu“ sem pa oživil lansko leto v črticah: „S kakšnimi težavami sem se moral boriti“ svoje spomine o dogodkih iz te dobe in nadaljeval o zaprekah, ki so se stavile mojemu prizadevanju na enakem polju v letih 1879—1886, ko sem deloval kot ravnatelj na meščanski šoli v Krškem. Ker se je teh mojih „spominov“ toliko nabralo, da jih „Učiteljski Tovariš“ lani ni mogel vseh priobčiti, jih hočem letos pod novo firmo nadaljevati in skoro gotovo v teku leta tudi zaključiti.

* * *

Posojilnica, kakor si prvotno ni mogla opomoči, se je v deset letih dobro okrepcala. Poslovala je v moji šolski pisarnici, toraj je bilo še več prostorov v šoli le malo rabljenih. Uradovalo se je le ob nedeljah in četrčkih, ko so bili vsi šolski prostori

prazni. Zato se šolski pouk ni čisto nič motil, in zaradi posojilnice jaz niti minute uradnih šolskih ur nisem znmudil. Kakor pa je šolsko poslopje — mislil sem si — last celega okraja, tako je tudi posojilnica občno imetje prebivalstva celega sodnijskega okraja. Zakaj ne bi torej smela biti v šoli? Ne, ni ji bilo od leta 1895. več dovoljeno. Na ukaz glavarja Schönbergerja se je morala iz šolskega poslopja umakniti. — To je odlomek iz zgodovine „Okrajne posojilnice v Krškem“. — Ko je začel v tistih časih pod baronom Heinom pihati nemški veter, ko smo dobili v Krško nemškega okrajnega glavarja, ki je izpodrinil slovenščino v okrajnem šolskem svetu, ko smo dobili na meščansko šolo še nemškega nadzornika Knapitscha, sem začel premišljevali, kako bi se Slovenci zato odškodovali. — Baš takrat (v l. 1890—1894) so celjski Slovenci bili že v tretjič ali četrtič odklonili moj predlog,* po katerem naj bi se v Celju osnovala slovenska osrednja denarna zadruga. Ker Celjani niso hoteli tega storiti, sem ustanovil s pomočjo zvestih svojih tovarišev v Krškem „Centralno posojilnico slovensko“. To je bilo menda jako neljubo ljubljanskim nemškutarjem in Nemcem,

*) Sprejeli so ga vendar čez deset let, namreč lani, ko so ustanovili „Zadružno Zvezo“.

naj se priglase, položivši hkratu članarino, pri deželnem komiteju za varstvo otrok v Ljubljani (pri deželnem predsedništvu).

Predsednik deželnega komiteja za varstvo otrok:
Ludovik marquis pl. Gozani m. p.

Krivoverski klerikalizem — učiteljstvo te kliče pred sodbo ljudstva.

(Dalje.)

„Veliko nevarnost od strani učiteljstva so spoznali tudi avstrijski škofje, zato so v zadnjem skupnem pastirskem listu zopet nanjo opozorili. — Ali smo mi Slovenci glede učiteljstva kaj na boljšem ko Nemci? In ne, to odločno in s prepričanjem trdimo, da ne — morda še na slabšem.“

Preden odgovorimo na to nesramnost, moramo povedati, da smo kot učitelji in odgojitelji katoličani, cenimo visoko Zveličarjeve nauke ter jih tudi uporabljamo pri vzgoji. Respektiramo svoje škofe kot naslednike apostolov, ravno tako spoštujemo dobre duhovnike, slabih se pa ogiblamo. Živimo po veri kot drugi verniki ter gledamo, da ne pridemo v nasprotje gledé verskih zadev z ljudstvom, med katerim živimo. Držimo se svoje prisega in izpolnujemo svoje stanovske dolžnosti, kolikor vsak more po svoji moči. Tako smo delali nekdanj in delamo tudi sedaj. Naš klerikalizem ni zadovoljen s tem. Kaj zahteva več in kaj drugega on nas, tega ne pove. Kakšna nevarnost preti od strani učiteljstva, tudi modro zamolči. Kolikor se spominjamo iz branja pastirskega pisma avstrijskih škofov lanske jeseni, ni bilo čuti o nobeni nevarnosti od strani učiteljstva, pač pa je bila v pismu neka posebna izjema in posebno priznanje. Zapomnili smo si to: „V marsičem bi želeli, da bi se izpremenile avstrijske šolske postave, ali zaradi ljubega miru in da ne nastanejo še večje zmešnjave, potrpiamo. Naše šole vobče so verske šole, po njih vlada še Bog“. Kaj takega še ni slišalo avstrijsko učiteljstvo — do sedaj je vedno bliskalo in grmelo o brezverski šoli in brezverskem učiteljstvu. „Domoljub“ seveda to modro zamolči, ker je njegov namen, učiteljstvu jemati pri ljudstvu ugled in spoštovanje — sredstvo za to je pa obrekovanje. Tako uči klerikalna morala, ki se po krivici imenuje katoliška. Kolikor poznamo žitje nemškega učiteljstva, vemo, da je do skrajnosti delavno na pedagoškem polju, v mnogih rečeh nam je za zgled, njega

zlasti tistim, ki čuvajo nemškutarsko-kranjsko hranilnico, tistim, ki iščejo pri nji zavetja in tistim, ki ga tudi pri nji najdejo. Med temi so tudi bili mogočni gospodje. Tem je bilo zaradi tega moje delovanje za posojilnico v Krškem in moj trud za posojilništvo po Slovenskem sploh trn v peti. In to mi je očital tudi deželni predsednik baron Hein. Nikoli mi ni rekel — saj sem bil večkrat pri njem — da bi bil to in to na šolskem polju ali v svoji uradni službi zakrivil ali zamudil; ampak večni njegov refren je bil: „Was haben Sie mit diesen posojilnice“?

Kar človeka najbolj veseli, to mu je večkrat v pogubo. Mene je časopisje neizmerno veselilo, a dozdeva se mi, da mi je morda tudi časopisje kolikortoliko škodovalo, da mi ni bilo dano, v aktivni službi še eno leto ali dve šolstvu koristiti in da se nisem mogel lepše posloviti od svojega učiteljskega mesta v Krškem, na katerem sem stal skoro 28 let. — Baš letos mine 40 let, odkar sem začel redno prebirati časopisje že kot učitelj-ki kandidat. Začel sem z „Laibacher Zeitung“, ki sem jo takrat malo razumel in še to le s pomočjo raznih slovarjev in ki jo je imela moja gospodinja, uradniška vdova. Blag tovariš — že umrli Lavrič, učitelj v Graecu (doma iz Krašnje) — me je opozoril takoj na „Tovariša“ in „Novice“ (takrat poleg „Zg.

dela prevajajo v naš jezik ali pa jih rabimo tudi kot učne pripomočke pri pouku. Da smo zaslužili biti mi celo slabši od njih v očeh našega klerikalizma, potem morajo biti oni res pravi svetniki, ker mi priznavamo, da smo slabotni ljudje in kot taki seveda ničvredni.

„Nimamo sicer še protiverskega šolskega društva — toda duh naših liberalcev in socijaldemokratov je isti ko nemških, ki podpirajo „Prosto šolo“, duh našega učiteljstva, zlasti moškega, večkrat tudi ženskega. Je isti duh liberalnih in socijaldemokratičnih nemških učiteljev. Nemško društvo „Prosta šola“ je klicalo in še kliče: Ločite šolo od cerkve, ven iz šol z duhovniki, ven iz šol s križem, z očenašem, češčenosimarijo, ven s pozdravom: Hvaljen bodi Jezus Kristus! In pri nas? Isti duh, in večkrat tudi iste besede odmevajo po shodih in listih našega učiteljstva. Le pogledati je treba učiteljske dopise v „Slovenskem Narodu“ in „Učiteljskem Tovarišu“. Potrdimo lahko: Vinar ni bolj podoben vinarju, kot je nemško učiteljstvo našemu učiteljstvu“

Kar se tiče „Proste šole“, povemo klerikalizmu, da je pri nas še ni, a priti bo morala, ako bo klerikalizem uganjal z vero, šolo in odgojo tako lažnivo, obrekljivo, nesramno in podlo kakor sedaj. Ti ljudje se ne boje ne Boga, ne hudiča, ker tako nesramno lažejo. Vsakega učitelja, ki čita takšne gorostasne laži in taka obrekovanja, mora zgrabiti sveta jeza, izgubiti mora vero, ko vidi, da duhovnik z namenom laže in obrekuje pošteno šolo in pošteno učiteljstvo. Kateri učitelj je pisal v „Slovenski Narod“ v tem duhu o „Prosti šoli“? Ali je bil podpisan pisatelj članka, da ve klerikalizem, da to izvira iz učiteljskih krogov? Kje je pisano v „Učiteljskem Tovarišu“? Katero društvo je to govorilo in razpravljalo v tem duhu? Mi zasledujemo natančno vse pojave na šolskem polju, pa prebiramo tudi vse glavne politiške liste, a ne vemo ničesar o tem iz učiteljskih krogov. Kdo je bil pri sestavi liberalnega programa proti „Prosti šoli“ in ločitvi cerkve od države — mar ne učitelj? Taka pisava razburja duhove in navadno dožene ravno nasprotno, česar človek ne želi. Hudo je moral grešiti klerikalizem v Italiji in na Francoskem, da so pometali katehete iz šol, sedaj pa vpije, da preganjajo vero. Klerikalizem najbolj škoduje katoličanstvu s tem, da hoče imeti vse pod svojo oblastjo. Za dosego tega se poslužuje podlih sredstev, laži in obrekovanja, neti prepir, sovraštvo in zlorablja

Danice“ še edina slovenska lista), na katere sem se koj naročil. (Novce sem imel kot študent, doto po starših in lepe inštrukcije). V „Tovarišu“ sem se takoj zamaknil in se kot kandidat vsekako že prišteval k učiteljem ter pristopil že kot „nastopni učitelj“ h takratnemu slovenskemu „Kranjskemu učiteljskemu društvu“. Že leta 1868. sem poslal „Tovarišu“ prvi prispevek. Kako sem bil ponosen, ko sem videl prvič, da je bilo to natisnjeno, kar sem bil spisal. Vsakemu sem kazal tiskane vrstice. Ko sem tisto leto prvič potoval na Bled, sem ondi naletel na maturanta Škrlija (sedaj novomeškega sodnega nadsvetnika), ki sem mu tudi ponosno kazal dotično številko „Tovariša“, ki sem jo kakor kakšno svetinjico nosil s seboj. V šolskem letu 1868/9 sem po dovršeni dveletni preparandiji z dobrim izpričevalom učiteljske usposobljenosti še nadaljeval svoje študije na ljubljanski realki; pa kot dijak sem tudi pisal nekoliko za „Tovariša“. Kot učitelj v Idriji sem sodeloval v mali meri skoro pri vseh listih, kolikor jih je pač takrat bilo, in jih podpisal z naročnino. Kot nadučitelj v Ljutomeru l. 1873. nisem miroval prej, dokler nisem prišel na dan z listom „Slovenski učitelj“, ki je izhajal pet let in se tiskal v Mariboru.

(Sledi.)